

им. Г.В. Плеханова. — Москва. — 2007. — 338 с.

5. Бухгалтерський облік і інституційна економічна теорія : до питання міждисциплінарних зв'язків / Н.В. Семенишена // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол. : Башнянин Г. І., Апопій В. В., Вовчак О. Д. та ін.]. — Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. — Вип. 35. — С. 323—326. 482 с. — (Серія економічна).

6. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток інституту бухгалтерського обліку в Україні / Н.В. Семенишена // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. — Випуск 10 (28). — Редкол.: відп.ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. — Луцьк, 2013. — С. 241—248.

7. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні в умовах функціонування інституційного середовища / Н.В. Семенишена, В.Д. Слободян // Вісник Тернопільського національного економічного університету. — № 1. — 2011. — С.146—150.

Борис Сидорук

Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН, м. Тернопіль

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В Україні, як і в багатьох інших країнах, тривають процеси, які спричиняють розбалансування агросфери і руйнацію агроєкосистем.

Тому, в основу раціонального сільськогосподарського землекористування має бути покладено системний підхід, який сформувався як узагальнюючий, загальнонауковий метод на базі загальної теорії систем.

Методологія системного підходу базується на використанні знань про системи: їх класифікації, загальні системні властивості, природу та види їх поведінки. Екосистемний підхід розглядається як спосіб досягнення сталого розвитку на основі забезпечення сталого функціонування життєвих екосистем [1].

Екосистемний підхід в землекористуванні передбачає, що рішення, які приймаються в процесі управління земельними ресурсами, потребують розуміння зв'язків між здійсненням антропогенної діяльності на різних землях і екологічними умовами навколишнього природного середовища.

Сучасна методика визначення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення має включати в себе економічні, екологічні та соціальні складові. При цьому, досить часто економічні та екологічні показники розглядаються окремо. Економічні показники зазвичай характеризують результати господарської діяльності, екологічні – становище або зміни природного середовища в цілому і за окремими ознаками.

В умовах надмірного антропогенного навантаження на природне середовище узагальнені показники еколого-економічної ефективності повинні стати основою для оцінки землекористування і системи землеробства, а також базою для експертизи проектних землепорядних рішень.

Оцінка природно-ресурсного потенціалу агроландшафту має являти собою не дослідження суми продуктивностей його геокомпонентів, а відображати загальну його придатність до господарського використання, як єдиного цілого. Обчислений таким чином природно-ресурсний потенціал агроландшафту матиме важливе практичне значення, оскільки він об'єктивно відбиватиме можливості агроландшафту при його використанні в різних видах господарської діяльності, за умови недопущення деградації даного комплексу.

Однією із основних проблем сучасного соціально-економічного розвитку суспільства є

оптимізація на засадах сталого розвитку використання природно-ресурсного потенціалу агроландшафтів, що нині визнано необхідною умовою збереження усіх ресурсів та необхідних умов життя для людини і біоти. Інтенсивність і структура природокористування має бути обмежена і узгоджена з природоохоронними принципами і нормами діяльності [2; 5].

Крім цього, використання природно-ресурсного потенціалу повинно ґрунтуватися на соціальній відповідальності аграрного бізнесу. Підприємства мають реалізовувати концепцію сталого розвитку на інноваційній основі, у першу чергу через оптимальне використання природних ресурсів за видами для задоволення виробничих і соціальних потреб.

Подальший розвиток аграрної сфери повинен враховувати вищезазначені аспекти на основі еколого-орієнтованого підходу у використанні природних ресурсів.

Максимально допустима величина антропогенного навантаження на самоорганізований і саморегульований природний комплекс визначається, як величина негативного впливу (ризик), що не призводить до порушення меж стійкості екосистеми та до незворотного руйнування структурно-функціональної сукупності її елементів і не проявляється у погіршенні динамічних характеристик, перетворюючи ризики у небезпеки для всієї системи. Таким чином, у природній системі зберігається динамічна рівновага і витривалість.

У результаті узагальнення найбільш поширених науково-методичних підходів до розуміння змісту еколого-економічної ефективності використання природного потенціалу земельних ресурсів, можна дійти висновку, що вона розглядається з позиції максимізації економічної вигоди від комплексу заходів, які проводяться з метою покращення якості угідь та підвищення продуктивності аграрного виробництва за умов забезпечення вимог екологічно сталого розвитку

Тому, для оцінювання потенціалу земель сільськогосподарського призначення слід використовувати такий показник, як «агроґрунтовий потенціал ефективної родючості», який відображає урожайність певної сільськогосподарської культури при вирощуванні її на конкретній за генетичним статусом та гранулометричним складом ділянці ґрунту, отриманій за рахунок як природних ресурсів ґрунту, так і додаткових матеріальних вкладень, спрямованих на ефективну реалізацію ресурсних можливостей ґрунтів [3].

З метою врахування екологічного фактора при здійсненні сільськогосподарського землекористування нами запропоновано інтегральний екологічний індекс оцінки природно-ресурсного потенціалу агросфери, величина якого визначається за дольовою участю прямих або опосередкованих впливів аграрної діяльності на стан і розвиток агроекологічного потенціалу.

$$\text{ІПРП} = Б * Б_1 + Е * Б_2 + З * Б_3 + Бр * Б_4 + К * Б_5 \quad (1)$$

де: ІПРП – екологічний індекс оцінки природно-ресурсного потенціалу агросфери; Б – еколого-агрохімічний бал бонітету; Е – еродованість території за крутизною схилів; З – стан забруднення сільськогосподарських угідь; Бр – інтегрований індекс біорізноманіття; К – природно-кліматичні умови; Б₁, Б₂, Б₃, Б₄, Б₅ – вагомість кожного фактора.

Встановлено, що індекс ІПРП набуватиме значення від 1 до 10, де 1 – це території, в яких відсутня умовна стабільність агроландшафтів або склалися незадовільні умови для вирощування сільськогосподарських культур, а 10 – території з найвищим показником умовно-природної стабільності агроландшафтів, оптимальними умовами для рослинництва та з високою потенційною ефективністю їх сільськогосподарського використання. Тобто, чим вище значення ІПРП, тим більша екологічна умовно-природна стійкість агроландшафтів [4].

Застосування інформації, отриманої в результаті здійснення розрахунків запропонованих показників, дасть змогу забезпечити раціональне використання земельних ресурсів за рахунок досягнення еколого-біологічної відповідності між вирощуваними видами сільськогосподарських рослин і екологічним потенціалом навколишнього середовища для найповнішого використання можливостей земельних угідь.

Література

1. Бриндзя О. З. Економічні важелі системного підходу до раціонального сільськогосподарського землекористування / О. З. Бриндзя // Наука й економіка. – 2014. – №2 (34). – С. 99-105.
2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка / Л.Г. Мельник. – [3-тє вид., випр. і допов.]. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 367 с.
3. Полупан М.І. Родючість ґрунтів, її види та оцінка / М.І. Полупан, В.А. Величко, В.Б. Соловей // Посібник українського хлібороба. — 2009. — С. 195–200.
4. Рідей Н.М. Природно-ресурсний потенціал агроєкосистем: аналіз понятійно-категоріального апарату, обґрунтування сучасних трактувань / Н.М. Рідей О.М. Пашутіна, А.А. Горбатенко, Ю.А. Кучеренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – № 3 – 2013 – С.
5. Руденко В.П. Географическое разнообразие природно-ресурсного потенциала регионов Украины : монография / Руденко В.П. – Красноярск: КГТЭИ, 2007. – 168 с.

Володимир Сільман

Тернопільський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ФІРМИ

Існує безліч класифікацій інноваційних стратегій. Найпоширенішим є поділ інноваційних стратегій за наступними ознаками:

1. За характером «планувальників» та «реалізаторів» інноваційні стратегії можна поділити на інституційні (на рівні підприємства) і центральні (на державному рівні).

Центральна інноваційна стратегія означає реалізацію запланованих на державному рівні конкретних інноваційних заходів (наприклад, програма досліджень і розробок, спрямована на розвиток якоїсь промислової галузі), формування зовнішніх інфраструктурних умов, що підвищують інноваційний динамізм підприємств і сприяють їх розвитку, а також модернізації внутрішнього механізму підприємства і системи зв'язків.

2. За предметним змістом на рівні підприємств розрізняються стратегії в галузі досліджень і розробок, продуктової структури, ринку, фінансів, організації та інші, які є складовими частинами довгострокової інноваційної стратегії.

За менеджерською «поведінкою» розрізняються наступні модифікації інноваційної стратегії підприємства.

Традиційна – підприємство прагне тільки до підвищення якості існуючих продуктів, тому напевно в довгостроковій перспективі воно буде відставати спочатку в техніко-технологічному, а потім і в економічному відношенні.

Опортуністська – підприємство зайнято пошуками такого продукту, який не вимагає занадто великих витрат на дослідження і розробки, але з яким вона протягом певного часу зможе одноосібно бути присутнім на ринку. Пошук і використання таких секторів припускають глибоке знання ринкової ситуації, високий рівень техніко-технологічного розвитку та адаптаційні можливості. У цьому випадку високий рівень ризику швидкої втрати монопольного становища.

Імітаційна – використовується фірмами, які мають сильні ринкові та технологічні позиції. Нова технологія купується у інших фірм, наприклад, шляхом закупівель ліцензій. Ліцензія коштує набагато дешевше, набувається швидше і діє надійніше, ніж власні розробки, винаходи. Це успішна стратегія, але для адаптації оригінального продукту розумової праці (винаходи) і створення монопольної ситуації необхідні висока спеціальна кваліфікація та невтомне підтримання досягнутого рівня.

Оборонна – підприємства проводять дослідження і розробки без претензій на заняття провідних позицій, їх мета полягає в тому, щоб не відстати від інших в галузі техніко-